

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Společnost pro studium neziskového sektoru o.s., Sídlo: Gorkého 60, 602 00 Brno, IČ: 27031977

Kancelář a adresa pro korespondenci: Vinařská 3, 603 00 Brno, tel.: +420 542 210 075, fax: +420 542 210 075, <http://www.e-cvns-projekt.cz>

JARNÍ VZDĚLÁVACÍ KURZ CVNS 2012

OBČANSKÁ SPOLEČNOST V MULTIDISCIPLINÁRNÍ PERSPEKTIVĚ

BRNO, 16. 3. – 17. 3. 2012, 23. 3. – 24. 3. 2012

ANOTACE SEMINÁŘŮ A DOPORUČENÁ STUDIJNÍ LITERATURA

SEMINÁŘ „TEORIE OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI, SOCIÁLNÍCH HNUTÍ A POLITICKÉ MOBILIZACE“

Termín: Pátek 16. 3. 2012

Garant: Doc. PhDr. Ing. Ondřej CÍSAŘ, Ph.D.

Vyučující: Doc. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D., Mgr. Milan Hruběš, DiS., Mgr. et Mgr. Jiří Navrátil, Ph.D.

Politická a sociální teorie občanské společnosti, sociálních hnutí a zájmových skupin – americká tradice

V tomto bloku bude představena „americká“ tradice výzkumu a analýzy sociálních hnutí a zájmových skupin – model politického procesu a teorie mobilizace zdrojů. Důraz bude kladen na představení jednotlivých teoretických konceptů, které poskytují prostředky empirické analýze soudobých aktérů politické mobilizace. Půjde především o strukturu politických příležitostí (McAdam, Tilly, Tarrow), zdroje a mobilizační struktury (McCarthy, Zald, Jenkins), rámování politických požadavků (Benford, Snow) a repertoár jednání (Tilly, Steinberg).

Politická a sociální teorie občanské společnosti a sociálních hnutí – evropská tradice

V tomto bloku budou představeny klíčové přístupy v tzv. evropské tradici výzkumu kolektivní mobilizace a občanské společnosti. Půjde zejména o úvod do politické teorie tzv. nových sociálních hnutí v podání J. Habermase, A. Melucciho a dalších, který bude následně ilustrován empirickými příklady. Dalším tématem bude obecný přehled klíčových proudů v politické teorii občanské společnosti (M. Kaldor), který bude uzavřen diskusí nad konceptem tzv. globální občanské společnosti (mj. v kontextu současného hnutí za globální spravedlnost).

Kultura a sociální hnutí

Závěrečný blok navazuje na předcházející výklad o evropské tradici studia sociálních hnutí. Společným pojítkem je vztah kultury a sociálních hnutí. Nejprve se zaměříme na skutečnosti, které umožnily oživit pozornost věnovanou vztahu kultury a sociálních hnutí (Geertz, Swindler), abychom si vzápětí představili,

jakým způsobem je kultura ve vztahu se sociálními hnutími konceptualizována. Tím se dostaneme k důležité dichotomii, kde kultura stojí jako faktor ovlivňující sociální hnutí a sociální hnutí jako aktér vytvářející kulturu, resp. aktivně ji proměňující. Závěrečná část se bude věnovat důsledkům zmíněných teoretických poznatků pro kulturně orientovanou empirickou analýzu sociálních hnutí.

Doporučená studijní literatura:

- Aldon D. and Carol M. Mueller (eds.). 1992. *Frontiers of Social Movement Theory*. New Haven: Yale University Press.
- Barša, Pavel a Ondřej Císař. 2004. *Levice v postrevoluční době: Občanská společnost a nová sociální hnutí v radikální politické teorii 20. století*. Brno: CDK.
- Císař, Ondřej. 2004. *Transnacionální politické sítě: Jak mezinárodní instituce ovlivňují činnost nevládních organizací*. Brno: IIPS.
- Císař, Ondřej. 2008. *Politický aktivismus v České republice. Sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace*. Brno: CDK.
- Cohen, Jean L. a Andrew Arato. 1995. *Civil Society and Political Theory*. Cambridge: MIT Press.
- Crossley, Nick. 2002. *Making Sense of Social Movements*. Buckingham: Open University Press.
- Duyvendak, Jan Willem. 1995. *The Power of Politics: New Social Movements in France*. Boulder: Westview Press.
- Edwards, Bob and John McCarthy. 2004. "Resources and Social Movement Mobilization." In *The Blackwell Companion to Social Movements*, eds. David Snow, Sarah Soule, and Hanspeter Kriesi. Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing, 116-152.
- Geertz, Clifford. 1973. *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic.
- Habermas, Jürgen. 1987. *The Theory of Communicative Action, Volume II - Lifeworld and the System: A Critique of Functionalist Reason*. Boston: Beacon Press.
- Jasper, James M. 2009. Cultural Approaches in the Sociology of Social Movements. In Klandermans, Bert, Roggeband, Conny. *Handbook of social movements across disciplines*. New York: Springer, pp. 59-110.
- Johnston, Hank and Bert Klandermans (eds.). 1995. *Social Movements and Culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Kaldor, Mary. 2003. *Global Civil Society: An Answer to War*. Cambridge: Polity Press, 2003.
- Kriesi, Hanspeter et al. 1995. *New Social Movements in Western Europe: A Comparative Analysis*. London: UCL Press.
- Kriesi, Hanspeter. 2004. "Political Context and Opportunity." In *The Blackwell Companion to Social Movements*, eds. David Snow, Sarah Soule, and Hanspeter Kriesi. Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing, 67-90.
- McAdam, Doug, Sidney Tarrow and Charles Tilly. 2001. *Dynamics of Contention*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Melucci, Alberto. 1994. „A Strange Kind of Newness: What’s “New” in New Social Movements?“ In Laraña, E. Johnston, H. Gusfield, J. R. (eds.) *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Philadelphia: Temple University Press, s. 101-130.

Pichardo, Nelson A. 1997. „New Social Movements: A Critical Review.“ *Annual Review of Sociology* 23: 411-430.

Swidler, Ann. 1986. „Culture in Action: Symbols and Strategies.“ *American Sociological Review*. Vol 51, N. 2, 273-86.

Tarrow, Sidney. 1998. *Power in Movement. Social Movements and Contentious Politics*, 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press.

Tilly, Charles and Sidney Tarrow. 2007. *Contentious Politics*. Boulder, London: Paradigm Publishers.

Tilly, Charles. 2004. *Social Movements, 1768-2004*. Boulder, London: Paradigm Publishers.

SEMINÁŘ „EKONOMICKÉ POJETÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU A NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ“

Termín: Sobota 17. 3. 2012

Garant: Ing. Vladimír HYÁNEK, Ph.D.

Vyučující: Ing. Vladimír Hyánek, Ph.D., Ing. Marie Hladká, Ing. Zuzana Prouzová

Definování neziskové organizace a různá pojetí neziskovosti

Ekonomické přístupy k vymezení neziskové organizace a neziskových aktivit. Vzhledem k tomu, že i neziskové organizace se pohybují na trhu, byť někdy specifickém, je naším cílem vysvětlit, jak může neziskovost ovlivnit ekonomické chování NO, jak ji může limitovat či naopak, jak jí umožňuje využívat nástrojů, které for-profit firma využít nemůže.

Vztah státu a neziskových organizací, financování neziskových organizací

Vztahy státu a NO. Tyto vztahy pojednáváme především jako vztahy finanční; zejména jde o způsoby získávání prostředků na činnost z různých typů veřejných i soukromých zdrojů. Pro potřeby tohoto výukového bloku je akcent položen na financování veřejné, které do jisté míry odráží charakter veřejné politiky vůči neziskovému sektoru.

Účetní a daňová problematika

Třetí část prvního bloku je částí „technickou“. Představuje problematiku zdaňování a účetnictví, a to od principů, kterými se řídí specifický daňový a účetní režim NO, až po případové studie umožňující porozumět každodenním problémům, kterým musí NO při své činnosti v oblasti daní a účetnictví čelit.

Doporučená studijní literatura:

BORIS, E. T. - STEUERLE, C. E.: *Nonprofits and Government: Collaboration and Conflict*. Washington: The Urban Institute Press, 2006. 383 p. ISBN 0877667322.

BROCK, K. L. (ed.). *Delicate dances: public policy and the nonprofit sector*. Montreal: School of Policy Studies, c2003. 339 s. ISBN 0889119538.

HYÁNEK, V. - PROUZOVÁ, Z. - ŠKARABELOVÁ, S. *Neziskové organizace ve veřejných službách*. Brno: MU, 2007. 292 s. ISBN 9788021044234.

POWELL, W. W. - STEINBERG, R. (Eds.): *The nonprofit sector: A research handbook*. 2nd ed. New Haven: Yale University Press, 2006. 659 s. ISBN 9780300109030.

POSPÍŠIL, M. - ROSENMYER, T. *The Nanny State Rules OK: the Government and the Nonprofit Sector in the Czech Republic, A paper presented to the 35th Annual Conference of The Association for Research on Nonprofit Organizations in Voluntary Action*. Chicago: IL, 2006. Dostupné z WWW: <http://www.ecvns.cz/soubory/Arnova_contribution_finalfinal.pdf>.

REKTORÍK, J. a kolektiv. *Organizace neziskového sektoru. Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2010. 188 s. ISBN 9788086929545.

RŮŽIČKOVÁ, R. *Neziskové organizace 2009 - vznik, účetnictví, daně*. 1. aktual. vydání. Olomouc: Anag, 2009, 246 stran. ISBN 978-80-7263-538-2

RVNNO: *Zhodnocení koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru*. Praha: Úřad vlády ČR, 2009. Dostupné z WWW: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/koncepce-neziskoveho-sektoru/zhodnoceni_koncepce_pro_web.pdf.

SALAMON, L. M. - ANHEIER, H. K. *Defining the nonprofit sector: a cross-national analysis*. 1. ed. Manchester: Manchester University Press, 1997. 526 p. ISBN 0719049024.

SALAMON, L. M. - FLAHERTY, S. L. Q. *Nonprofit law: ten issues in search of resolution*. [Baltimore]: John Wiley and sons, 1996. 37 s. ISBN 1886333246.

SMITH, D. H. - STEBBINS, R. A. - DOVER, M. A. *A dictionary of nonprofit terms and concepts*. Bloomington: Indiana University Press, 2006. 337 p. ISBN 0253347831.

ŠKARABELOVÁ, S. (ed.) *Definice neziskového sektoru (Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS)*. 1. vyd. Brno: CVNS, 2005, 52 s. ISBN 8023940570.

SEMINÁŘ „PRÁVNÍ RÁMEC PRO NEZISKOVÝ SEKTOR A OBČANSKOU SPOLEČNOST“

Termín: Pátek 23. 3. 2012

Garant: JUDr. Kateřina RONOVSKÁ, Ph.D.

Vyučující: JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D., Mgr. Štěpán Výborný, JUDr. Mgr. Martin Škop, Ph.D.

Vývoj shromažďovacího práva

Přednáška představí vývojové tendence v oblasti shromažďovacího práva od roku 1990. Rozebereme judikaturu a též záměry legislativních změn (jak ty realizované tak ty, které nakonec spadly pod stůl).

Soukromoprávní aspekty nadačního práva v evropském kontextu

Nadace v Evropě – různost přístupů, funkcí, koncepcí a vývojových tendencí napříč evropským kontinentem. Dnešek a budoucnost nadačního práva v České republice. Hlavní pozornost bude zaměřena k základním koncepčním změnám nadačního práva v novém občanském zákoníku.

Právně-teoretické aspekty neziskového sektoru

Přednáška se zaměří na základní koncepce a teorie akcentující význam neziskového sektoru a občanské společnosti v právu. Podstatným prvkem bude role neziskového sektoru při tvorbě a interpretaci práva a vliv neziskových organizací na aplikaci práva.

Související právní předpisy:

Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, v aktuálním znění

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, v aktuálním znění

Doporučená studijní literatura:

ČERNÝ, Petr; LEHKÁ, Markéta. Zákon o právu shromažďovacím: komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 243 s. ISBN 9788074003066

Hurdík, J. - Telec, I.: *Zákon o nadacích a nadačních fondech*. Komentář, C. H. Beck Praha, 1998.

Hurdík, J.: *Právní osoby a jejich typologie*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003.

Ronovská, K.: *Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, v Nizozemí a ve Švýcarsku*, MU Brno, 2004.

Ronovská, K.: *Spolkové a nadační právo*, MU Brno, 2008.

Ronovská, K.: *Tendence vývoje českého nadačního práva v rámci sjednocené Evropy*, MU Brno, 2009.

Ronovská, K.: *Novinky na poli nadačního práva: krok správným směrem*, *Právní fórum*. 8/2010, str. 407 a násl.

SEMINÁŘ „OBČANSKÁ SPOLEČNOST V HISTORICKO-FILOSOFICKÝCH SOUVISLOSTECH“

Termín: Sobota 24. 3. 2012

Garant: Doc. Mgr. Lukáš FASORA, Ph.D.

Vyučující: Doc. Mgr. Lukáš Fasora, Ph.D., Mgr. Táňa Klementová, Mgr. Denisa Nečasová, Ph.D.

Metodologická výbava ke studiu občanské společnosti v moderních dějinách

Klíčové pojmy: stavovská a občanská společnost, spolek a jeho role v přechodu od stavovské k občanské společnosti, honorační a masová politika, totalitní a autoritářský režim, konzervatismus, liberalismus, socialismus z pohledu dějin 19. a 20. století.

Metody a interpretační přístupy: kolektivní biogram, typologická metoda, metoda sondy; teorie her, etnosymbolismus aj.; interpretace vývoje občanské společnosti v evropské komparaci.

Specifika českých zemí v 19. století s ohledem na národnostní situaci, hospodářský a sociální vývoj, vzájemné vazby české a německé společnosti, s ohledem na občanský sektor, role místních samospráv při rozvoji občanské společnosti, pohnutky, mechanismy a druhy občanské angažovanosti (charitativní, kulturní, vzdělávací spolky atd.), sekularizace a občanská společnost.

Proměny občanského sektoru ve 20. století

Přednáška plynule navazuje na předchozí nástin problematiky v 19. století a zaměřuje se primárně na období 1914–1989. Kvantitativní i kvalitativní proměny občanského sektoru budou představeny v souvislosti s politickými událostmi daného období, které na ně měly zásadní vliv. Hlavní trendy lze spatřovat v procesu centralizace jednotlivých organizací do větších celků, politizaci spolkového života, pokusech o obnovení kontinuity po jejich násilném přerušení, fenoménu demokratického centralismu, rozporu mezi ideologickými

proklamacemi státu a oficiální sebezprezentací organizací ve srovnání s konkrétní činností (hl. normalizace) apod.

Vztah církví, náboženských organizací a občanské společnosti

Představení problematiky zahrnutí církví a náboženských společností do občanského sektoru, základní seznámení se s působením křesťanských a židovských aktivit na tomto poli během 19. a 20. století, nástin vývoje vztahu státu a církve, přiblížení nastupujících trendů v rámci privatizace a deprivatizace náboženství.

Doporučená studijní literatura:

- Bahenská, Marie: Počátky emancipace žen v Čechách. Dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století. Praha, 2005.
- Barša, Pavel – Strmiska, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt*. Brno 1999.
- Fasora, Lukáš – Hanuš, Jiří – Malíř, Jiří (eds.): *Člověk na Moravě 19. století²*. Brno 2008.
- Fasora, Lukáš – Hanuš, Jiří – Malíř, Jiří – Vykoupil, Libor (eds.): *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno 2006.
- Hanuš, Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20. století. Brno 2005.
- Hanuš, Jiří - Vybíral, Jan (eds.): Náboženství v globální občanské společnosti. Brno 2008.
- Horská, Pavla: *Naše prababičky feministky*. Praha, 1999.
- Hroch, Miroslav: *Evropská národní hnutí v 19. století. Společenské předpoklady vzniku novodobých národů*. Praha, 1986.
- Hroch, Miroslav: *Na prahu národní existence. Touha a skutečnost*. Praha, 1999.
- Janák, Jan: *Příčiny vzniku předlitavské sociální správy*. Brno 1970.
- Janák, Jan - Hledíková, Zdeňka: *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha 1989.
- Kaplan, Karel: *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha 1990.
- Kladiwa, Pavel a kol.: *Lesk a bída obecních samospráv Moravy a Slezska I. a II*. Ostrava, 2007-2009.
- Křen, Jan: *Konfliktní společenství: Češi a Němci 1780-1918*. Praha 1990.
- Křesťan, Jiří - Blodigová, Alexandra, Bubeník, Jaroslav: *Židovské spolky v českých zemích v letech 1918-1948*. Praha 2001.
- Lenderová, Milena: *K hříchu i modlitbě. Žena v minulém století*. Praha, 1999.
- Malíř, Jiří: *Od spolků k moderním politickým stranám*. Brno 1996.
- Marek, Pavel: *Český katolicismus 1890-1914. Kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století*. Praha 2003.
- Mišovič, Ján: *Víra v dějinách zemí koruny české*. Praha 2001.
- Urban, Otto: *Česká společnost 1848-1918*. Praha, 1982.
- Václavík, David: *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha 2009.